

Epistemološki vidiki preobrazbe sodobnega šolskega sistema

ANDREJ KOROŠAK

Epistemološki preskok v sodobni znanosti in družbi

Odkritja kvantne mehanike in relativnostne teorije so zadala smrtonosni udarec etablirani, tri stoletja trajajoči mehanicistični, kartezično-newtonski paradigmi. Najbrž je treba ravno dejstvu, da gre za eksaktno fizikalno vedo, pripisati vzroke za analogne epistemološke prelome tudi v drugih vedah. Antimehanicistična pozicija postaja torej uradna znanstvena platforma. Zanimivo pri tem je, da sodobna fizika potrjuje stoletja oz. celo tisočletje stare nauke, ki opredeljujejo človekov kibernetiki odnos do sveta, njegovo organsko vpetost v okolje in prirejenost naravi. S tem zopet pridobivajo na veljavi Parmenidove razlage, pa tudi celotna budistična in hinduistična filozofska zapuščina. Globalne smernice razvoja moderne znanosti in s tem seveda celotne družbe temeljijo na t.i. entropično-ekološki paradigmi, katere značilnosti so holističen pristop k razlagi stvarnosti, odkrivanje mreže relacij, favoriziranje procesov pred statičnimi entitetami.

Vrednostni sistemi in moralne sodbe, imanentne mehanicistični paradigmi

Psiholog Portele ugotavlja naslednje značilnosti vrednostnih sistemov mehanicistično usmerjenih raziskovalcev:

- nizka raven moralnih sodb in odgovornosti
- nezadostno dojetje celovitosti sveta
- majhna vera v spreminjanje znanosti
- visoka stopnja naivne vere v znanstveno-tehnični napredek
- obsedenost s "koristjo"

Epistemološki temelji sedanjega šolskega sistema

Šolski sistem je na vseh nivojih še zmeraj transmisija mehanicistične paradigme. Njegove značilnosti so naslednje:

- potencirana storilnostna naravnost
- favoriziranje racionalne funkcije, predvsem neposrednega pomnjenja, kot najbolj spoznavne metode
- segmentacija, razdrobljenost, elementarizem v pridobivanju znanja
- vztrajanje na konvergentnem mišljenju
- šibek multidisciplinarni in holistični pristop pri obravnavi fenomenov
- ignoriranje ostalih kognitivnih funkcij (divergentno mišljenje, intuicija, generalizacija spoznanj, deduktivno mišljenje)
- šibek poudarek na drugih vidikih osebnostnega funkcioniranja (socialne veščine, metode osebnostne rasti, umetniško izražanje, estetika)
- primat "trdih" ved nad "mehkimi"
- pojmovanje moralnih standardov in vrednostnih sistemov kot drugorazrednih fenomenov

Smernice v epistemološki preobrazbi šolskega sistema

- holistični pristop, projektno delo, integrirani pouk
- prežetost celotnega predmetnika z ekološko problematiko
- sistematično razvijanje psihičnih potencialov učencev
- večji poudarek razvoju telesnih spretnosti in veščin
- sistematična prevencija glede različnih psihopatoloških fenomenov (alkoholizem, narkomanija, nasilje...)
- inovativni inkubatorji kot nadgradnja obveznega predmetnika
- tesnejše povezovanje z drugimi institucijami (lokalno skupnostjo, podjetji, različnimi društvi in klubih) z namenom osmišljanja in pridobivanja na aplikativni vrednosti naučenega